

Lounais-Suomen kirjastojen kestävän kehityksen tiekartta

*Kestävä kehitys Lounais-Suomen kirjastoissa
– Missä ollaan, minne mennään?*

Sisällysluettelo

Lounais-Suomen kirjastojen kestäväen kehityksen tiekarttatyön tausta ja tavoitteet

- Tiekarttatyön tausta
- Tiekartta-projektin toteutuksesta
- Tiekarttatyön prosessi ja tavoite
- Lounais-Suomen kirjastojen kestäväen kehityksen tavoitteet
- Kestäväen kehityksen ulottuvuudet

Tiekartta

- Kirjastojen kestävyysnäkökulmia
- Pohdintoja kirjastojen kestävyysvaikutuksista
- Lounais-Suomen kirjastojen kestäväen kehityksen painopisteet
- Lounais-Suomen kirjastojen kestäväen kehityksen tiekartta
- Kirjastojen kestäväen kehityksen tiekarttakortit

Tiekarttatyön jatkuminen

- Tiekartan mukaisen työn tukeminen
- Uusien kirjastojen kutsuminen mukaan
- Tiekartan seuranta

Liitteet

- Työpohja kirjaston tulevaisuuden visiointiin
- Työpohja kestävyyslupauksen ja toimenpiteiden suunnitteluun

Lukemisto

Lounais-Suomen kirjastojen kestävä kehityksen tiekarttatyön tausta ja tavoitteet

Tiekarttatyön tausta

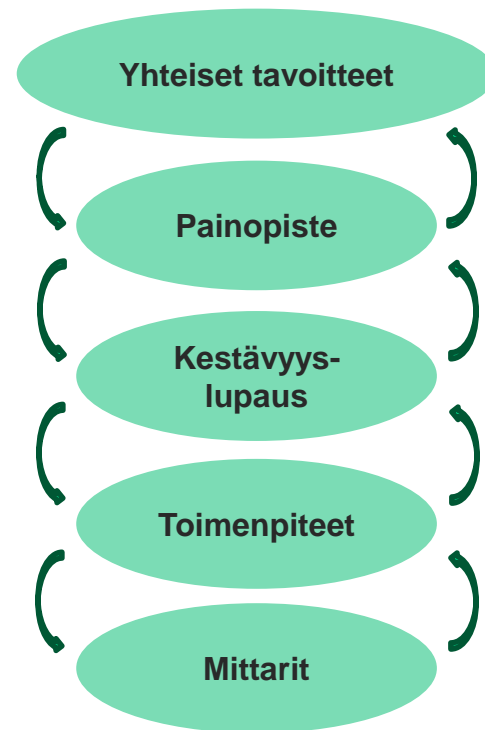
- Lounais-Suomen kirjastojen kestävän kehityksen tiekartta on tuotettu osana *Kestävä kehitys Lounais-Suomen kirjastoissa – Missä ollaan, minne mennään* -kehittämishanketta.
- Hankkeessa edistetään kestävästä kehitystä tukevia palveluita ja toimintamalleja sekä niiden markkinointia Lounais-Suomen kirjastoissa.
- Kirjastolain henki ja kirjastojen lakisääteiset tehtävät ovat linjassa kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa. Lounais-Suomen kirjastoissa ei ole kuitenkaan ennen hanketta systemaattisesti paneuduttu kestävän kehityksen teemoihin. (Laki yleisistä kirjastoista, [FINLEX 29.12.2016/1492.](#))
- Hanke toteutetaan Kemiönsaaren, Marttilan, Porin, Pöytyän, Taivassalon ja Turun kirjastojen yhteistyönä. Yhteistä toimintaa koordinoi Turun kaupunginkirjasto.
- Turun kaupunginkirjasto hoitaa Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamaa alueellista kehittämistehtävää (AKE) Lounais-Suomessa. Tavoitteena on levittää tiekarttatyötä koko 43 kuntaa kattavalle alueelle.
- Hankkeen päätyttyä kirjastojen tukeminen tiekarttatyössä sekä tiekartan toteutumisen seuranta jäävät AKE:n vastuulle.

Tiekartan toteutuksesta

- Tiekartta luotiin osana Kestävä kehitys Lounais-Suomen kirjastoissa -hanketta.
- Tiekarttatyö toteutettiin Sitowisen vetämänä osaprojektina, joka kesti maaliskuusta kesäkuuhun 2024.
- Tiekarttatyön aikana järjestettiin kaksi työpajaa hanketiimille ja pilottikirjastojen edustajille sekä laadittiin kestävän kehityksen tiekartta ja kestävyyslupaukset ja -toimenpiteet kokoavat toimenpidepankki. Työpajojen teemat olivat:
 - Työpaja 1: Hankekirjastojen lähtötilanteen tarkastelu sekä kehittämisen vision ja painopisteiden määrittely
 - Työpaja 2: Kehittämisen painopisteiden jalkauttaminen pilottikirjastoihin
- Sitowisen asiantuntijoina tiekarttatyöskentelyssä toimivat Katariina Palomäki, Tanja Oksa, Hanna Linkola ja Elina Levula Sitowisen Ilmasto- ja vastuullisuuspalveluista.

Tiekarttatyön prosessi ja tavoite

- Kestävän kehityksen tiekartan avulla kirjastot voivat ottaa konkreettisia askeleita kestävän kehityksen edistämiseksi sekä omassa toiminnassaan että yhteiskunnallisen vaikuttavuutensa kautta. Samalla tuodaan esiin kirjastoja kiertotalouden keskuksina sekä hidastamisen ja syventymisen mahdollistajina.
- Tiekartta esittelee alueen kirjastojen yhteiset **kestävän kehityksen kehittämisen painopisteet** sekä pilottikirjastokohtaisesti määritellyt **kestävyyslupaukset** ja **toimenpiteet** niiden toteuttamiseksi. Kehittämisen painopisteet, kestävyyslupaukset ja toimenpiteet luovat suuntaa ja antavat konkreettisia esimerkkejä myös muiden alueen kirjastojen kestävyystyölle.

Lounais-Suomen kirjastojen kestävä kehityksen tavoitteet

Lounais-Suomen kirjastot ovat sitoutuneet yleisten kirjastojen kestävyystavoitteisiin, jotka ovat:

1. **Terveys ja hyvinvointi** (SDG 3)
2. **Hyvä koulutus** (SDG 4)
3. **Eriarvoisuuden vähentäminen** (SDG 10)
4. **Kestävät kaupungit ja yhteisöt** (SDG 11)
5. **Vastuullinen kuluttaminen** (SDG 12)
6. **Ilmastoteot** (SDG 13)

Lisäksi Lounais-Suomen kirjastot ovat määrittäneet kaksi edellisiä täydentävää hanketavoitetta, jotka näkyvät kestävä kehityksen tiekartan teemoissa:

7. **Kiertotalous:** kirjastojen rooli kiertotalouden keskuksena.
8. **Hidastaminen:** kirjastojen rooli kestävä elämäntavan ja siihen liittyvän rauhoittumisen, syvemmän ymmärtämisen ja keskittymisen mahdollistajana.

SDG (Sustainable Development Goal) viittaa YK:n Kestävä kehityksen tavoitteisiin, jotka ohjaavat maailman kaikkien maiden kestävä kehityksen työtä. Ne muodostavat vuonna 2015 YK:ssa luodun kestävä kehityksen globaalin toimintaohjelman, josta käytetään nimeä **Agenda 2030**. SDG:itä on yhteensä 17.

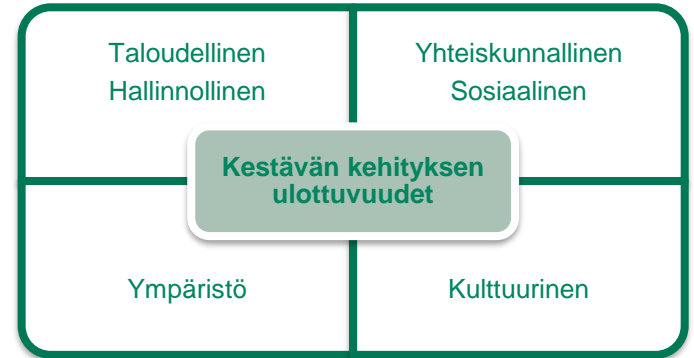
Kestävän kehityksen ulottuvuudet

Kestävään kehitykseen liittyy monia ulottuvuuksia, kuten ekologinen, sosiaalinen, taloudellinen ja hallinnollinen sekä kulttuurinen kestävyys.

Kestävyysvaikutuksia arvioitaessa **jalanjäljen** (ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisiin kohdistuvat negatiiviset vaikutukset) ohella on tärkeää tunnistaa myös **kädenjälki** (toiminnan positiiviset vaikutukset).

Kestävän kehityksen tavoitteisiin pyritään usein vähentämällä toiminnan negatiivisia vaikutuksia. Rinnalle tarvitaan kuitenkin myös proaktiivisia hyviä vaikutuksia tuottavia tekoja. Negatiivisten vaikutusten vähentämisen ja riskienhallinnan rinnalla painotetaan nykyään laajempaa arvonluontia ja ympäristöä sekä yhteiskuntia korjaavaa ja uudistavaa toimintaa.

Kirjastotoiminnalla on paljon positiivisia kestävyysvaikutuksia. Se on jo lähtökohdiltaan monella tavalla kestävän kehityksen mukaista: elämyksellisyyttä mahdollistavaa jakamistaloutta, kaikille saavutettavaa sekä yleissivistävää ja tietoa jakavaa.

Jalanjälki vaikuttaa tavoitteisiin negatiivisesti.

Kädenjälki vaikuttaa tavoitteisiin positiivisesti.

Kädenjälki pienentää muiden jalanjälkeä.

Tiekartta

Aluehallintovirasto

Kirjastojen kestävyysnäkökulmia

Kirjastojen kestävä kehityksen tulevaisuuteen voi katsoa, kun ensiksi ymmärretään, missä ollaan nyt.

Kirjastojen toimintaan liittyy lukuisia **eri sidosryhmiä**, kuten **asiakkaat** (lainaajat, e-aineistojen käyttäjät, kotipalvelun asiakkaat sekä paikan päällä asioivat tilojen ja laitteiden käyttäjät), tapahtumia järjestävät **yhteistyötahot**, **kuntapäätäjät** ja muut kunnan toimijat, **koulut** ja **päiväkodit** sekä **muut kirjastot** ja **kirjastokimpat**.

Kirjastojen kestävyysvaikutuksia voidaan tarkastella sidosryhmien kautta:

Minkälaisia hyötyjä kirjastot tuottavat sidosryhmille?

Millaisia haasteita kirjastotoiminnasta voi syntyä?

Millaisia tarpeita ja odotuksia sidosryhmillä on?

Tarkasteluun on tärkeää nostaa yhdeksi sidosryhmäksi myös **luonto** ja **ympäristö**, jotta ympäristövaikutukset eivät jää huomioimatta.

Pohdintoja kirjastojen kestävyysvaikutuksista

Kirjastot kannustavat kulttuurin ja kirjallisuuden pariin – lukemaan ja oppimaan uutta. Lukeminen edistää hyvinvointia.

Kirjastoissa saa apua tiedonhakuun ja digilaitteiden käyttöön sekä kirjavinkkejä. Kirjastot tukevat monilukutaidon kehittämistä, mikä edistää tasa-arvoa ja osallisuutta.

Kirjastojen avulla voi toteuttaa kestävämpää elämäntapaa lainaamalla kirjoja ja muita aineistoja niiden ostamisen sijaan.

Kirjastot ovat saavutettavia, kaikille avoimia paikkoja. Kirjastossa voi viettää aikaa ostamatta mitään.

Kirjastot jakavat tietoa kunnan palveluista ja edistävät aktiivista kansalaisuutta. Kirjastot edistävät tasa-arvoa.

Kirjastotoiminnan negatiiviset ympäristövaikutukset syntyvät mm. kirjojen hankinnasta, kuljetuksista, kirjastotilojen lämmityksestä ja sähkönkulutuksesta.

Myös kirjaston asiakkaiden matkat kirjastoon huomioidaan kirjaston hiilijalanjäljessä.

Eri asiakasryhmillä on erilaisia odotuksia kirjastoille, tilojen hyödyntämiselle ja kirjastoissa käyttäytymiselle.

Omatoimiaika lisää kirjaston saavutettavuutta, mutta joskus omatoimiajalla voi tapahtua ilkeävaltaa, mistä aiheutuu korjauskuluja.

Lounais-Suomen kirjastojen kestäväen kehityksen painopisteet

Tiekarttatyon aikana kirjastoille muodostuivat seuraavat kestäväen kehityksen painopisteet:

1. Kirjasto tukee monilukutaitoa ja ohjaa oikean tiedon äärelle.

Kirjastot tunnistetaan helposti lähestyttävänä tahona, joka opastaa oikean tiedon äärelle sekä neuvoo ja tukee lähdekriittisyydessä ja media- ja monilukutaidossa.

2. Kirjasto toimii kestävyuden ja kiertotalouden esimerkkinä.

Kirjastotoiminta tuottaa monenlaista positiivista kädenjälkeä ja toimii kiertotalouden esimerkkinä. Kiertotalouden merkitys tulee tulevaisuudessa vahvistumaan.

3. Kirjasto on merkittävä kulttuurisen kestävyuden tekijä.

Kirjaston keskeinen tehtävä on kulttuurin, sivistyksen, kirjallisuuden ja lukutaidon vaaliminen.

4. Kirjastossa on tilaa rauhoittua.

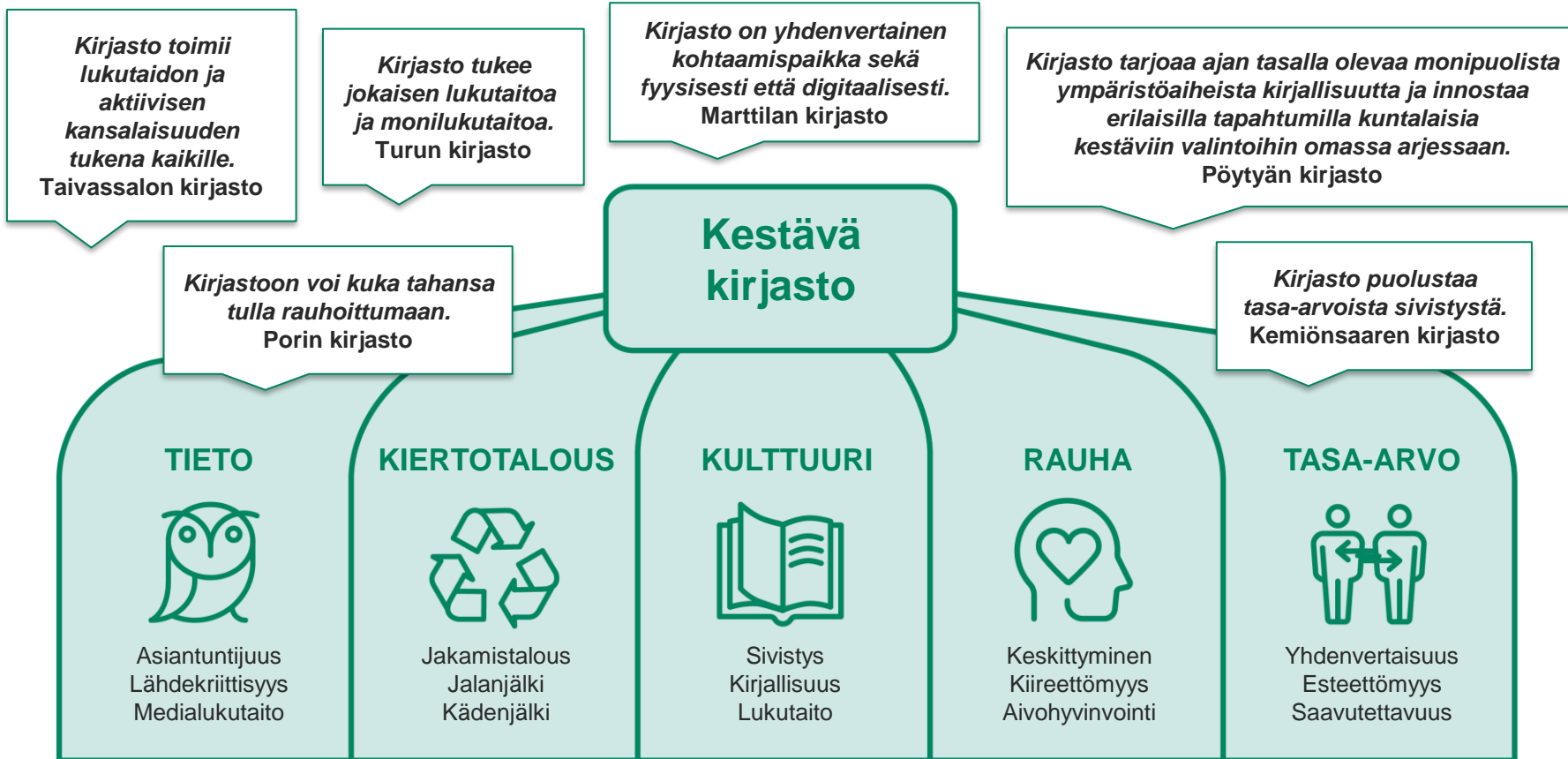
Kirjasto toimii rauhoittumisen ja keskittymisen paikkana. Kirjastosta saa tukea näiden taitojen opetteluun ja aivohyvinvoinnin edistämiseen.

5. Kirjasto on yhdenvertaisuuden turvasatama - nyt ja tulevaisuudessa.

Kuka vain voi tulla kirjastoon milloin vain ja löytää kirjastosta itselleen sopivaa sisältöä.

Lounais-Suomen kirjastojen kestävä kehityksen tiekartta

Kestävän kehityksen tiekarttakortti

Kemiönsaaren kirjasto

Kirjasto tukee kestävyyttä ja kiertotaloutta.

Kirjasto puolustaa tasa-arvoista sivistystä.

Kirjastossa saa rauhoittua.

Viestitään kirjaston roolista kestävä kehityksen ja kiertotalouden toimijana sekä tasa-arvoisen sivistyksen merkityksestä.

Järjestetään säännöllisesti kiertotalousteemaisia tapahtumia, myös yhteistyössä muiden kanssa.

Kehitetään uusia kestävämpiä käytäntöjä mm. hankintoihin.

Viestitään rauhoittumisen merkityksestä mm. aivohyvinvoinnille ja järjestetään kirjastoihin rauhoittumiseen sopiva nurkkaus ja rauhoittavaa tekemistä.

Toteutetaan pop up -kirjasto eri puolilla kuntaa.

Kehitetään tasa-arvoa eteenpäin vieviä käytäntöjä, kuten jatkuva digituki ja lukutaitotyö.

Kestävän kehityksen tiekarttakortti

Marttilan kirjasto

Kirjasto edistää kaikenikäisten lukutaitoa ja hyvinvointia yhdenvertaisesti. Digitaalisilla kanavilla ja välineillä luodaan saavutettavuutta, mutta fyysiset kirjat, palvelut ja asiakaskohtaukset säilyttävät merkityksellisyytensä.

Tarjotaan eri asiakasryhmille sopivaa lukutaitoa edistävää ohjelmaa.

Kirjaston tiloissa voi solmia sosiaalisia kontakteja, vaihtaa ajatuksia ja saada neuvontaa eri asioissa.

Hankitaan erilaisia aineistoja, jotta kaikille olisi mielenkiinnonkohteita. Järjestetään tapahtumia ja palveluja myös kävijöille, jotka eivät ole vielä lukemisen harrastajia.

Tarjotaan kirjasarjoja koululaisille, ympäristökasvatusta, etäluentoja sekä laitteita yhteiskäyttöön.

Kirjasto tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden käyttää lainalaitteita. Tämä edistää yhdenvertaisuutta.

Kirjastossa toteutetaan säännöllisesti laitteiden käytön ohjausta yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Kestävän kehityksen tiekarttakortti

Porin kirjasto

Kirjasto tukee jokaisen lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria.

Kirjastoon voi kuka tahansa tulla rauhoittumaan.

Kirjasto tukee monilukutaitoa ja ohjaa oikean tiedon äärelle.

Suunnitellaan, kuinka Kirjastopolku-työ sidotaan kirjaston kestävän kehityksen työhön.

Esitellään kirjallisuutta monipuolisesti, esim. vinkkauksin ja tapahtumin.

Tunnistetaan kehitystarpeet erityisesti rauhoittumiseen tarkoitettujen paikkojen järjestämiseksi.

Järjestetään kirjastoon rauhallinen tila lukemista ja rauhoittumista varten ja laaditaan asiakkaille ohjeistus tilan käytöstä.

Kirjasto viestii monilukutaitoon ja lähdekriittisyyteen kannustavasti.

Kirjasto järjestää monilukutaitoa ja lähdekriittisyyttä tukevia tapahtumia, esim. pelikasvatusta.

Kestävän kehityksen tiekarttakortti

Pöytyän kirjasto

Kirjasto toimii esimerkkinä kestävydessä ja kiertotaloudessa.

Kirjasto tarjoaa ajan tasalla olevaa monipuolista ympäristöaiheista kirjallisuutta ja innostaa erilaisilla tapahtumilla kuntalaisia kestäviin valintoihin omassa arjessaan.

Kirjaston kiertotalouteen liittyvät tehtävät ja vaikutukset tunnistetaan ja kerrotaan niistä somessa ja kirjaston tiloissa.

Järjestetään kestävään kehitykseen liittyviä tapahtumia muutaman kerran vuodessa kaikissa toimipisteissä.

Luodaan kestävät hankintaperiaatteet lainattaville aineistoille.

Selvitetään kellutuksen mahdollisuuksia kirjoille koko Loiston alueella, jotta saadaan optimoitua kuljetuksia ja kirjat parempaan kiertoon. Jätetään palautuksessa tulleita kirjoja esille omaan kirjastoon.

Kerrotaan lapsille ja nuorille kirjastosta kiertotalouden edelläkävijänä esimerkiksi koululaiskäynneillä.

Järjestetään teemanäyttelyitä kestävään kehitykseen ja ympäristöön liittyvistä aiheista muutaman kerran vuodessa kaikissa toimipisteissä.

Kestävän kehityksen tiekarttakortti

Taivassalon kirjasto

***Kirjasto edistää kestävyttä ja kiertotaloutta kaikessa toiminnassaan.
Kirjasto toimii kaikkien lukutaidon ja aktiivisen kansalaisuuden tukena.
Kirjasto toimii yhdenvertaisuuden turvasatamana.***

Kehitetään palveluita ja tapahtumatuotantoa mm. laajentamalla lainattavien esineiden kokoelmaa ja järjestämällä kestävyteen liittyviä tapahtumia ja mediataitokoulutuksia.

Kehitetään viestintää kestävydestä ja kiertotaloudesta, lukutaidon hyödyistä ja kirjaston roolista aktiivisten kansalaisuuden edistäjänä.

Kehitetään kirjaston tiloja huomioimalla tilojen muunneltavuus kalusteiden hankinnoissa ja laatimalla turvallisemman tilan periaatteet.

Huomioidaan yhdenvertaisuus kokoelmien kehittämisessä panostamalla kokoelmien ajantasaisuuteen ja monipuolisuuteen. Muistutetaan asiakkaita hankintaehdotusten tekemisestä.

Ylläpidetään ajantasaisia ja monipuolisia kokoelmia hankkimalla aineistoa kaikenlaisille lukijoille, useammilla kielillä.

Kehitetään aineistonhankintaa ja kokoelmapolitiikkaa kestävyysteemojen mukaisesti mm. laatimalla kestävät hankinta- ja poistoperiaatteet.

Kestävän kehityksen tiekarttakortti

Turun kaupunginkirjasto

Kirjasto tukee lukutaitoa ja lukemisen kulttuuria.

Kirjasto toimii esimerkkinä kestävydessä ja kiertotaloudessa.

Kirjasto on yhdenvertaisuuden tyyssija.

Kirjastoon hankitaan suunnitelmallisesti aineistoa eri kielillä. Kirjastossa tuodaan esille erilaista kirjallisuutta mm. tapahtumien keinoin ja järjestetään myös monilukutaitoon liittyviä opastuksia ja tapahtumia.

Kirjastossa osallistetaan asiakkaita tilojen ja toiminnan suunnitteluun tekemällä kokeiluja tilaratkaisuista ja pyytämällä niistä palautetta. Palautetta kerätään myös ei-kävijöiltä.

Kirjastossa viestitään pysähtymisen merkityksestä ja siitä, miten kirjasto mahdollistaa sen asiakkaalle. Teemaan liittyen järjestetään myös tapahtumia.

Logistiikkaa tehostetaan yhteistyössä Vaski-kirjastojen kanssa. Lisäksi selvitetään uusia kanavia poistokirjojen hyötykäyttöön.

Kirjaston kiertotalousvaikutukset tunnistetaan ja niistä kerrotaan verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja kirjaston tiloissa. Yhteistyökumppanien kanssa järjestetään kiertotalous-teemaisia infotilaisuuksia.

Kirjasto aloittaa selvitystyön henkilökunnan pyörätallin toteuttamisesta. Turvallinen säilytystila kannustaa työmatkapyöräilyyn.

Tiekarttatyön jatkuminen

Tiekartan mukaisen työn tukeminen

- Lounais-Suomessa kirjastojen alueellista kehittämistehtävää hoitava Turun kaupunginkirjasto (AKE) tukee alueen kirjastoja tiekartan mukaisessa työssä.
 - AKE tarjoaa kirjastoille tukea tiekartan painopisteiksi valituista teemoista viestimiseen sekä toteuttaa kirjastoille yhteisiä viestintäkampanjoita tiekartan painopisteiden pohjalta.
 - AKE auttaa kirjastoja ylläpitämään ja kehittämään tiekartan painopisteisiin liittyvää osaamista esimerkiksi mediakasvatuksesta ja yhdenvertaisuudesta.
 - AKE tukee kirjastolaisten ammatillista itsetuntoa ja auttaa kirjastoja myös näin edistämään tiekartan painopisteitä. AKE järjestää vuosittain vähintään yhden kirjaston työntekijöiden ammatillisen itsetunnon kehittämiseen keskittyvän tapahtuman. AKE pitää esillä Riittävän hyvä kirjasto -teemaa ja hidastamiseen liittyviä näkökulmia.

Uusien kirjastojen kutsuminen mukaan

- AKE ja hankekirjastot kutsuvat kaikkia Lounais-Suomen kirjastoja mukaan pohtimaan omaa kestävyyttään ja sen kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä sekä sitoutumaan yhteiseen tiekarttaan.
- AKE järjestää alueen kirjastoille yhteisiä työpajoja, joiden kautta uudet kirjastot voivat tulla mukaan tiekarttatyöhön.
- Tiekartta, siihen liittyvät tiekarttakortit sekä toimenpidepankki ovat vapaasti kaikkien kirjastojen käytettävissä. Niistä viestitään aktiivisesti Suomen yleisille kirjastoille ja muille sidosryhmille.

Yhteystiedot:
Ake-kirjasto@turku.fi

Tiekartan seuranta

- Tiekartan toteutumista seurataan lupauksille asetettujen ja kunkin kirjaston omiin tiekarttakortteihin kirjattujen mittareiden avulla.
- AKE tukee tiekartan seurantaa järjestämällä tiekarttaan sitoutuneille kirjastoille kaksi kertaa vuodessa seurantakokouksen, jossa arvioidaan tiekartan toteutumista ja päivitetään karttaa tarpeiden mukaan.
- Seurannan ja päivittämisen apuna käytetään hankkeessa tunnistettuja kehittämisen painopisteitä, tiekarttaan sitoutuneiden kirjastojen tiekarttakortteja sekä kestävyyslupauksista ja toimenpiteistä koostettua toimenpidepankkia. Tiekartan liitteenä on myös kaksi työpohjaa ideoinnin tueksi.

Liitteet

KIERTOTALOUDEN
KESKUS

HIDASTAMISEN JA
SYVENTYMISEN
MAHDOLLISTAJA JA
EDELLÄKÄVIJÄ

Visiotaulu:
8 tavoitetta

KESTÄVYYSLUPAUS

Tämä on mallidia, jota voi kopioida omiin tarpeisiinsa. Kirjoita tähän kenttään kirjaston kestävyyslupaus ja kirjaa alle toimenpiteet, joilla lupaus täytetään. Voit tehdä jokaiselle lupaukselle oman dian. Määritä vastuutaho jokaiselle toimenpiteelle tai mittarille, jotta toimeenpano on helpompaa.

HUOMIOITA

Tähän voit kirjata huomioita ja muistiinpanoja työn aikana.

KIRJASTO JA VASTUUHENKILÖT

Tähän kirjaston nimi ja vastuutahot.

Vastuut voit kirjata myös alle toimenpidekohtaisesti.

TOIMENPIDE

Kirjaa tähän ensimmäinen toimenpide.

Hyvä toimenpide on selkeästi rajattu ja konkreettinen.

Kirjaa tähän toinen toimenpide.

Aseta toimenpiteelle mittari, aikataulu ja vastuutaho.

Kirjaa tähän kolmas toimenpide.

Toimenpiteen vaikutus voi olla jalanjälkeä pienentävä (kuten päästöjä vähentävä) tai kädenjälkeä kasvattava (kuten yhdenvertaisuutta lisäävä). Tunnista toimenpiteen vaikutukset ja kopioi valintamerkki oikeisiin ruutuihin.

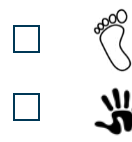
MITTARI

- Kirjaa tähän mittarit, joiden avulla toimenpiteen onnistumista voidaan seurata.

- x

- x

VAIKUTUS

AJOITUS

- JATKUVA**
 LYHYT *HETI, VUODEN SISÄLLÄ*
 KESKIPITKÄ *1-3 VUOTTA*
 PITKÄ *4-10 VUOTTA*

- JATKUVA**
 LYHYT *HETI, VUODEN SISÄLLÄ*
 KESKIPITKÄ *1-3 VUOTTA*
 PITKÄ *4-10 VUOTTA*

- JATKUVA**
 LYHYT *HETI, VUODEN SISÄLLÄ*
 KESKIPITKÄ *1-3 VUOTTA*
 PITKÄ *4-10 VUOTTA*

Lukemisto

- Ahola, M., Laine, A., Launonen, V., Litmanen-Peitsala, P., Pääkkölä, J., Sipola, N., Soppela-Hyle, S. & Vääntinen, K. Onneksi on kirjasto! Yleisten kirjastojen suunta 2021-2025. Saatavilla: <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2021-2025-FI-web.pdf>
- FINLEX. Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161492>
- Gaia 2023. Kirjastojen hiilijalanjälkilaskelmat -laskennan tulokset. Kirjastojen hiilijalanjälkilaskelmat -projektin loppuraportti. Yleisten kirjastojen ympäristötyö näkyväksi ja teräväksi -hanke. Saatavilla: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Kirjastot_loppuraportti_211123.pdf
- Idström, A. Kirjastojen hyötyvaikutukset tutkimusten valossa. Hyötyä, tietoa, elämyksiä – kirjastojen vaikuttavuuden ulottuvuuksia. Saatavilla: <https://vaikuttavuus.kirjastot.fi/hyotyvaikutukset.html>
- IFLA. 10 syytä ympäristötietoisuuden puolesta (yleisille) kirjastoille. Saatavilla: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/environmental-sustainability-and-libraries/GreenLibraryChecklist/finnish_-_10_reasons_for_environmental_sustainability.pdf
- Kirjastot 2020. Vihreä kirjasto – ympäristötyön edistäminen kirjastoissa (päivitetty 5.4.2023). Saatavilla: <https://www.kirjastot.fi/vihreakirjasto>
- Kirjastojen ympäristötyö näkyväksi ja teräväksi -hankkeen viestintämateriaaleja. Saatavilla: https://drive.google.com/drive/folders/199HvDeJfFVQVWtnfMsWLC6DcsMRwUESW?usp=drive_link
- Positive Impact 2021. Kirjastot matkalla hiilineutraaliin jakamistalouteen., Selvitys Suomen yleisten kirjastojen ilmastovaikutuksista ja kädenjäljestä. Tilajaaja Helsingin kaupunginkirjasto. Saatavilla: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/kirjastot_matkalla_hiilineutraaliin_jakamistalouteen.pdf
- Sahavirta, H. & Sonkkänen, L. 2021. Raportti: Yleisten kirjastojen ympäristötietoisuus 2020-luvulle. Helsingin kaupunki. Saatavilla: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/-%20Yleisten%20kirjastojen%20ympa%CC%88risto%CC%88tietoisuus%202020-luvulle_0.pdf
- Sonkkänen, L., Asikainen, M. & Sahavirta, H. GREEN @ LIBRARY - Kirjastojen ekologinen kestävyys. Saatavilla: <https://www.yumpu.com/fi/document/read/48180615/lataa-pdf-green-library-kirjastojen-ekologinen-kestavyys>
- Valajärvi, A. 2020. Kestävän kehityksen tavoitteet taiteen ja kulttuurin alojen toiminnassa – Ilmastonmuutoksen hillintä ja hiilineutraalius. Saatavilla: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Ilmastonmuutos_TaidejaKulttuuri-1.pdf
- *Hankkeeseen osallistuneiden pilottikirjastojen nettisivut*